

OUDSBERGEN, FABRIEKSTRAAT

Nota proefsleuvenonderzoek: Verslag van Resultaten.

RAPPORT NR. 0837

Titel

Nota proefsleuvenonderzoek Oudsbergen, Fabriekstraat: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Jennes Niels & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053 - Jeroen Verrijckt

2017/00195 – Niels Jennes

Projectnummer J. Verrijckt

2021-165

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2021K17

Plaats en datum

Beerse, 25 november 2011

INHOUD

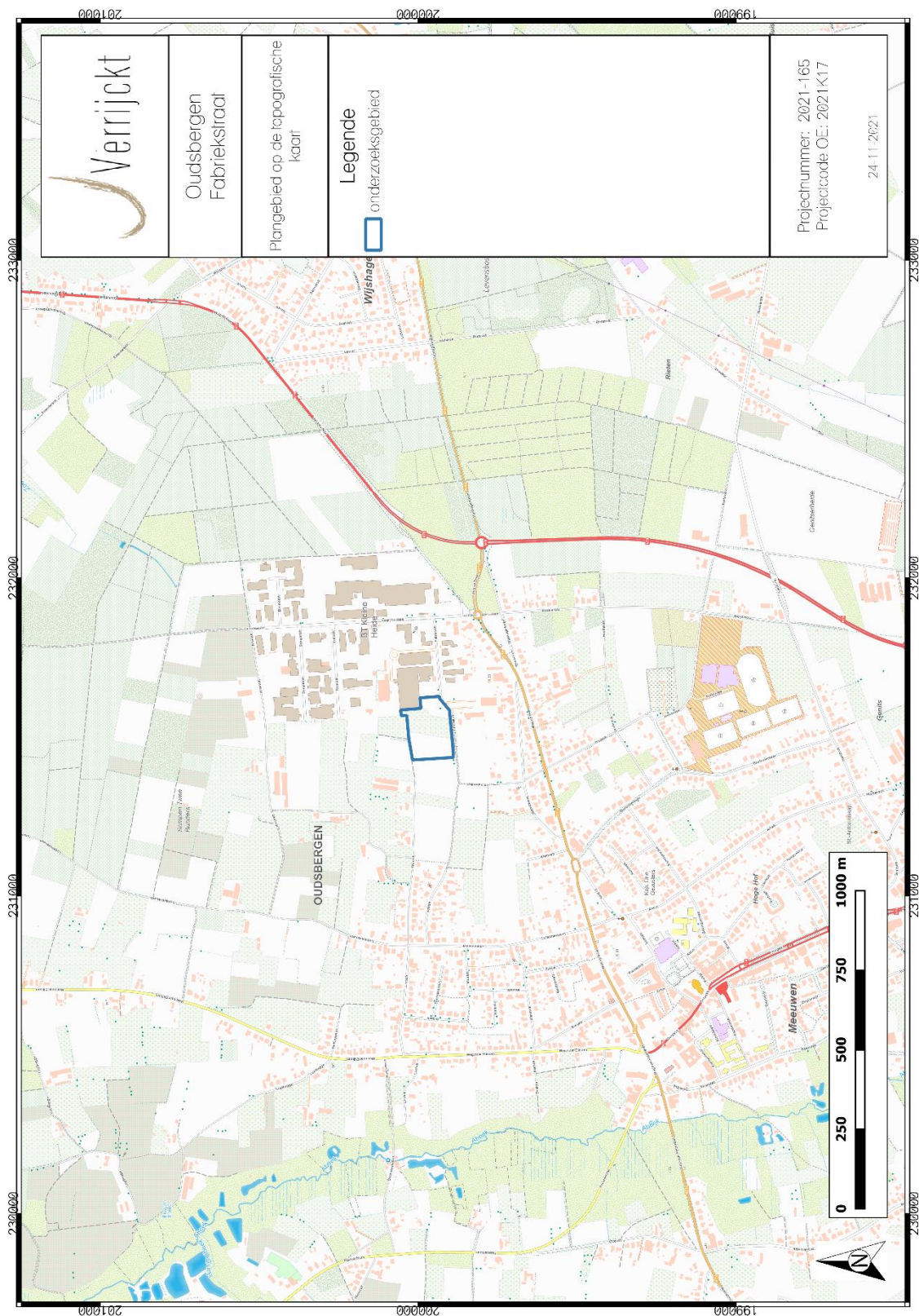
1	Inleiding.....	3
1.1	Beschrijvend gedeelte.....	3
1.1.1	Administratieve gegevens	3
1.1.2	Onderzoeksopdracht	6
1.1.3	Aanleiding	8
1.1.4	Archeologische verwachting	9
2	Proefsleuvenonderzoek.....	10
2.1	Administratieve gegevens	10
2.2	Werkwijze en strategie	10
2.2.1	Algemene bepalingen.....	10
2.2.2	Specifieke methodologie	10
2.2.3	Uitgevoerde methodologie en afwijkingen van de opgestelde methodologie	14
2.3	Assessmentrapport	14
2.3.1	Assessment aardkundige opbouw	14
2.3.2	Assessment vondsten	21
2.3.3	Assessment stalen	21
2.3.4	Conservatieassessment	21
2.3.5	Assessment sporen en structuren	21
2.4	Besluit	26
2.4.1	Datering en interpretatie.....	26
2.4.2	Verklaring ontbreken archeologisch ensemble en confrontatie resultaten eerder vooronderzoek	26
2.4.3	Kennisvermeerderingspotentieel en aanbevelingen	26
2.4.4	Beantwoording onderzoeksvragen	26
2.4.5	Samenvatting	29
3	Lijst met figuren	30
4	Plannenlijst	31
5	Bibliografie	33
6	Bijlagen.....	35

1 INLEIDING

1.1 Beschrijvend gedeelte

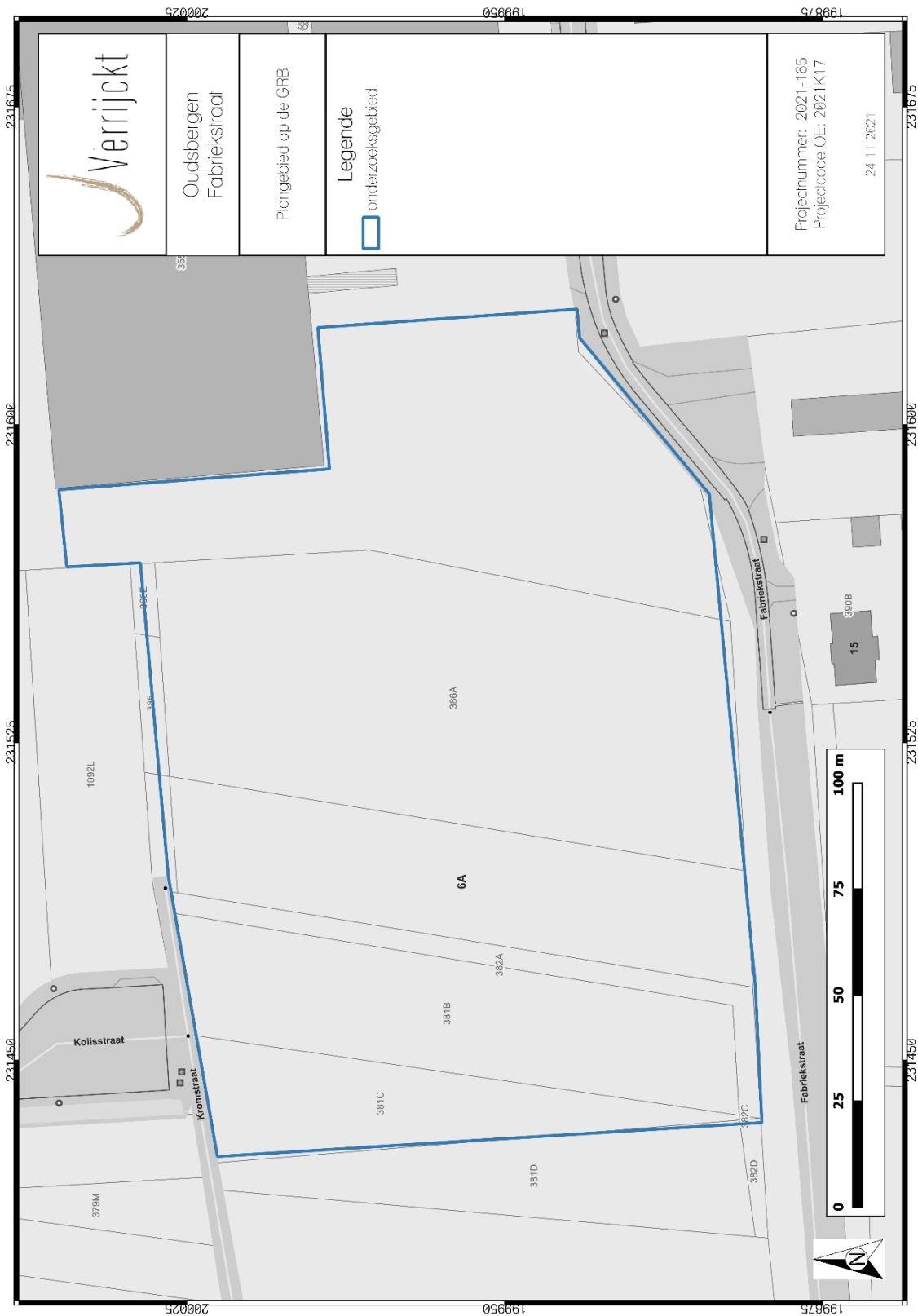
1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt		2021-165
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021K17
Locatie	Provincie	Limburg
	Gemeente	Oudsbergen
	Deelgemeente	Meeuwen
	Straat	Fabriekstraat
Kadastrale gegevens	Gemeente	Oudsbergen
	Afdeling	1
	Sectie	B
	Percelen	365R, 369E, 381B, 381C, 382A, 382C, 383, 384, 385, 386A
Coördinaten	Noordoost	X: 231586 Y: 200054
	Noordwest	X: 231428 Y: 200016
	Zuidoost	X: 231628 Y: 199933
	Zuidwest	X: 231437 Y: 199889
Oppervlakte plangebied		Ca. 24.106 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 24.106 m ²
Erkend Archeoloog		2017/00195 Niels Jennes
		2015/00053 Jeroen Verrijckt

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart.¹

¹ AGIV 2021a

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB).²

² AGIV 2021d

1.1.2 Onderzoeksopdracht

De aanleiding van het vooronderzoek met ingreep in de bodem kadert in de uitvoering van het programma van maatregelen zoals opgemaakt in de archeologienota FELLAHI & VERRIJCKT 2021 met ID 18695 en projectcode 2021C324. Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de uitbreiding van een bestaand industriegebouw met extra kantoren, magazijnen, etc. aan de Fabriekstraat te Oudsbergen.

Dit vooronderzoek met ingreep in de bodem maakt onderdeel uit van het archeologisch vooronderzoek in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014.

Vooreerst werd een bureauonderzoek uitgevoerd. In dit bureauonderzoek werd een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Op basis van de resultaten van dit onderzoek en de geplande bodemingrepen werd een vooronderzoek met ingreep in de bodem, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, opgelegd. Dit onderzoek heeft tot doel om archeologische sites op te sporen, hun bewaringstoestand en eventuele bedreiging te evalueren. Er wordt gekeken of deze archeologische waarden verstoord worden én of er een potentiële kenniswinst te behalen is bij verdere onderzoeken binnen het plangebied. Het uiteindelijke doel is het formuleren van een advies hoe deze mogelijke archeologische waarden beschermd of onderzocht dienen te worden, of dat het plangebied kan worden vrijgegeven. Dit advies is bindend van zodra de nota is goedgekeurd door Onroerend Erfgoed.

Op basis van het bureauonderzoek werden enkele onderzoeksvragen geformuleerd die minimaal beantwoord moeten worden:

Bodem en paleolandschap

- Welke bodemhorizonten worden in de boringen of profielen aangetroffen en wat is de genese ervan? Welke zijn de bodemprocessen die hiermee geassocieerd worden?
- Wat is de relatie tussen deze bodemhorizonten en het omliggende landschap?
- Vertegenwoordigen deze horizonten relevante archeologische niveaus?
- Indien deze horizonten relevante archeologische niveaus omvatten:
- Wat is de aard van dit niveau?
- Heeft dit niveau een duidelijke begrenzing?
- Kan dit niveau gedateerd worden?
- Zijn er aanwijzingen dat dit niveau geassocieerd kan worden met een archeologische site?
- Wat is de bewaringstoestand van dit niveau?
- Wat is de impact van de geplande graafwerken op dit niveau?

Sporenbestand

- Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de archeologische sporen en de landschappelijke context?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? Is er een relatie met omliggende vindplaatsen?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Impact geplande bodemingrepen

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle - archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

Motivatie en bepalingen mogelijk verder archeologisch onderzoek

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
- Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de financiële impact van eventueel vervolgonderzoek?

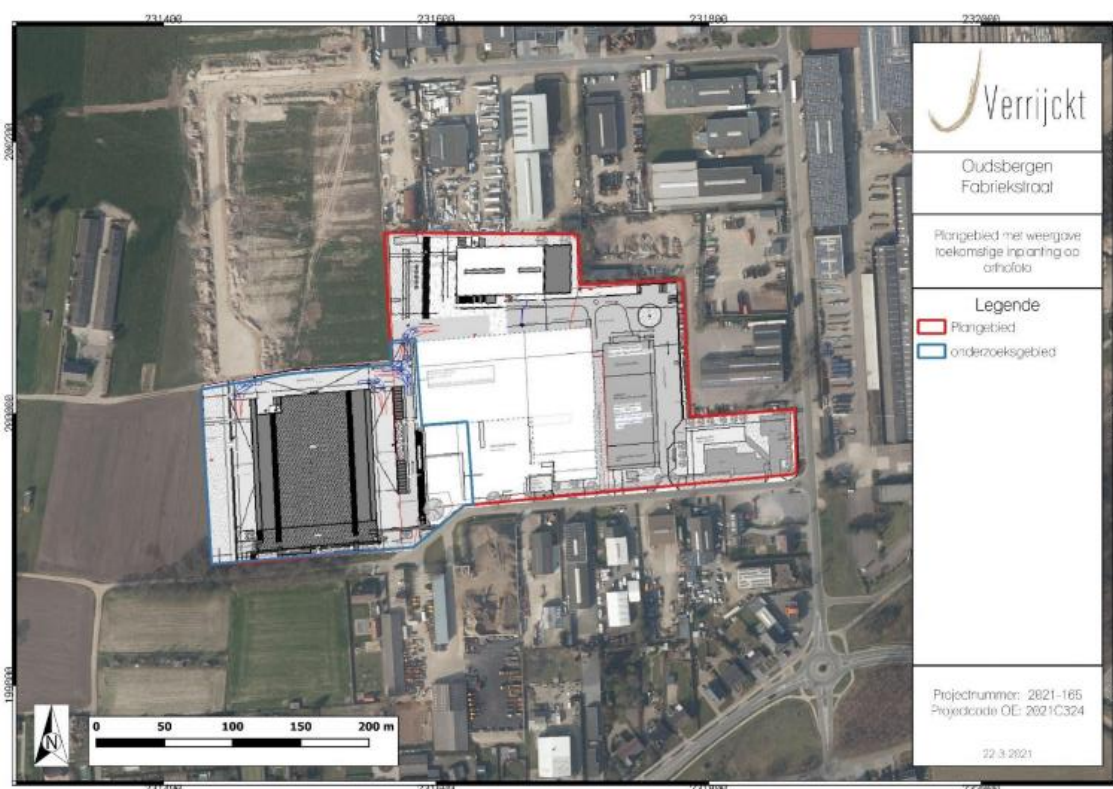
Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een uitspraak kan worden gedaan over de aard, omvang en bewaringstoestand van de archeologische waarden in het plangebied. Hieraan dient een advies gekoppeld te worden voor vrijgave van het terrein, een opgraving of behoud in situ.

1.1.3 Aanleiding

De aanleiding van het vooronderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning voor een stedenbouwkundige handeling aan de Fabriekstraat te Oudsbergen.

De opdrachtgever plant op het terrein de uitbreiding van een industriegebouw. Het industriegebouw heeft een oppervlakte van ca. 10.000 m². Ze zal gefundeerd worden op de vorstvrije en vaste grond, op een diepte van ca. 80 cm-mv. Rondom het gebouw wordt betonverharding aangelegd op een diepte van ca. 50 cm-mv. In het uiterste westen wordt een groenzone aangelegd.

Voor de details van de geplande werkzaamheden wordt verwezen naar de archeologienota. Met zekerheid kan gesteld worden dat een eventueel leesbaar archeologisch niveau zal worden geraakt, inclusief eventuele archeologische waarden.

Figuur 3: Inplantingsplan van de toekomstige inplanting op orthofoto.³

³ FELLAHI & VERRIJCKT 2021.

1.1.4 Archeologische verwachting⁴

Het plangebied is gelegen aan de Fabriekstraat te Oudsbergen, tussen Meeuwen en Wijshagen. Landschappelijk bevindt ze zich op de noordflank van het Kempens plateau, op een hoogte van circa 68,6 à 68,7 m +TAW. Op circa anderhalve kilometer rondom het plangebied stromen de Abeek in het westen, de Soerbeek in het noorden en de Wijshagenbeek in het oosten.

In de ondergrond is de formatie van Kasterlee terug te vinden, een bleekgroen tot bruin fijn zand waarin paarse kleihorizonten zijn te onderscheiden. Ze is licht glauconiet- en micahoudend. Onderaan zijn zwarte silexkeitjes terug te vinden.

De tertiaire formatie wordt afgedekt door vroeg- en midden-pleistocene Maasafzettingen die worden gekenmerkt door grof zand en grind. Hierop werd laat-pleistoceen dekzand afgezet. Dit dekzand is volgens de quartaire bodemkaart mogelijk afwezig.

Vanaf het Holoceen nam de temperatuur toe en werd het klimaat milder. Als gevolg hiervan werd plantengroei mogelijk en werden de pleistocene sedimenten vastgelegd. Hierin begonnen zich bodems te ontwikkelen. Het gros van het plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd onder bodemtype Sbmt, een droge, lemige zandbodem met plaggendek. Het uiterste noordwesten en -oosten staat gekarteerd onder bodemtype Scm, de matig droge variant van bodemtype Sbmt. Het uiterste oosten van het plangebied is dan weer gekarteerd als bodemtype t-Scf. Het betreft een matig droge, lemige zandbodem met weinig duidelijke B-horizont en terras op ondiepe diepte.

Op historisch kaartenmateriaal staat het plangebied aangeduid als wei- en akkerland. Het terrein is tot op heden onbebouwd gebleven.

Rondom het plangebied zijn binnen een straal van ongeveer een kilometer verschillende meldingen uit de CAI bekend met voornamelijk dateringen in de metaaltijden tot in de Romeinse periode.

De archeologienota concludeerde met dat er nog geen zekerheid was over de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats binnen de contouren van het plangebied. Daarom beslist J. Verrijckt bvba dan ook om vervolgonderzoek, in de vorm van een proefsleuvenonderzoek, op te leggen.

⁴ FELLAHI & VERRIJCKT 2021.

2 PROEFSLEUVENONDERZOEK

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt	2021-165
Projectcode Onroerend Erfgoed	2021K17
Erkend archeoloog	2017/00195 Niels Jennes
Veldwerkleider	Niels Jennes
Betrokken actoren	Bram van Arnhem

2.2 Werkwijze en strategie

2.2.1 Algemene bepalingen

Een proefsleuvenonderzoek is bij uitstek de methode om archeologische sporensites te onderzoeken. Hierbij worden transecten doorheen het landschap aangelegd tot op het eerste relevante archeologische niveau.

De algemene bepalingen van een proefsleuvenonderzoek, zoals vastgesteld in de Code van Goede Praktijk, zijn hier van toepassing.

2.2.2 Specifieke methodologie

In het programma van maatregelen zoals opgemaakt in de archeologienota FELLAHI & VERRIJCKT 2021 werd volgende methodologie opgenomen:

Binnen het plangebied worde 8 proefsleuven aangelegd met een zuidwest-noordoost oriëntatie. Op deze manier wordt er 1262.60 m proefsleuven aangelegd wat overeen komt met 2525.21 m² onderzochte oppervlakte op een totale oppervlakte van 25 000 m². Dit komt overeen met ca. 10.10 % van de totale oppervlakte. De proefsleuven worden aangevuld met kijkvensters met een minimale dekking van 2,5% van de totale oppervlakte van het te onderzoeken gebied. Deze kijkvensters worden dusdanig aangelegd dat een duidelijk beeld verkregen wordt omtrent de aan- of afwezigheid, bewaring en aard van eventuele archeologische sites.

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een gladde graafbak van ca. 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart geregistreerd en gewaardeerd.

Een selectie van de sporen wordt gecoupeerd, zodat een beantwoording van de onderzoeksvragen mogelijk is. In diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring geplaatst om een evaluatie van de bewaringstoestand en type van spoor mogelijk te maken. Per sleuf wordt machinaal

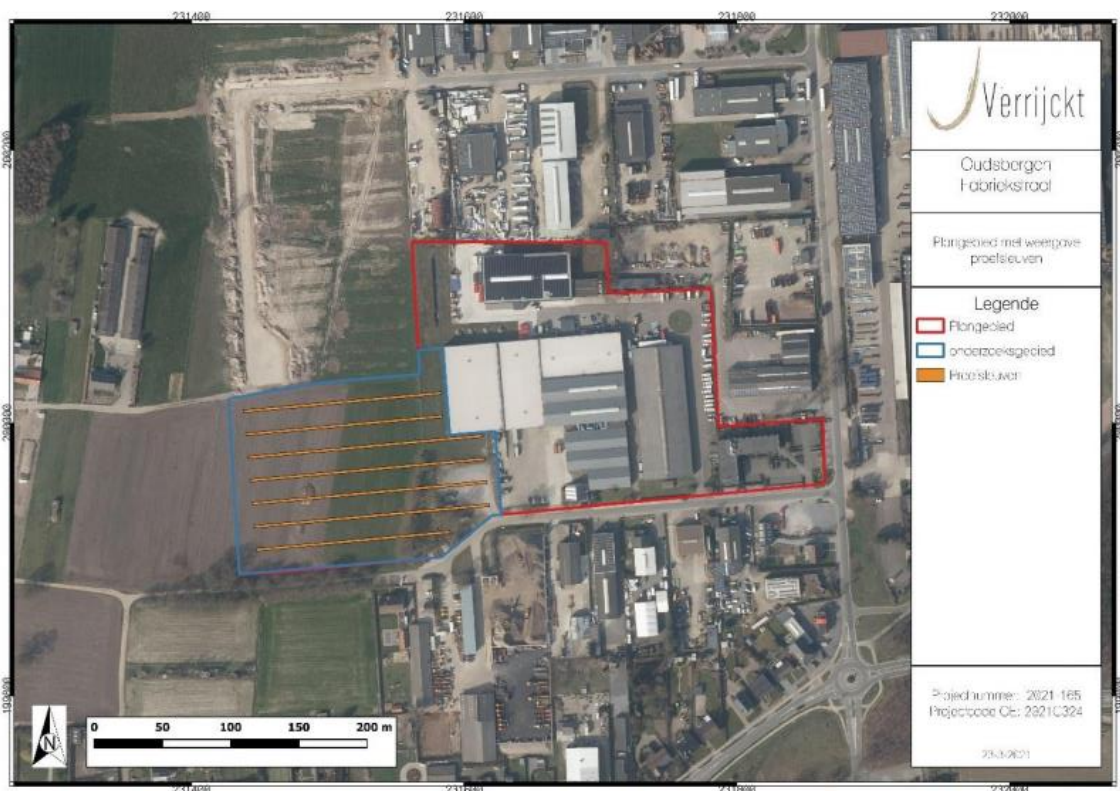
een profielput aangelegd. Deze profielputten worden door een aardkundige beschreven conform de code goede praktijk.

Alle sporen worden onderzocht door middel van een metaaldetector. Hierbij wordt geregistreerd welke sporen een signaal geven. Eventuele vondsten die zich aan de oppervlakte bevinden of aan het licht komen tijdens het couperen worden ingezameld.

De aanwezigheid van een prehistorische site is weinig waarschijnlijk maar kan nooit worden uitgesloten. Hierdoor dient tijdens de graafwerken aandacht te worden geschonken aan eventuele concentraties van lithische artefacten. Indien er lithische artefacten worden aangetroffen, moet er een inschatting worden gemaakt of het om verspreide, losse vondsten gaat of om concentraties van lithisch materiaal. Steentijd artefacten worden individueel ingemeten, ingezameld en bestudeert door een specialist.

Na afloop van het proefsleuvenonderzoek worden alle aangelegde sleuven en kijkvensters gedicht. Hierbij mag de graafmachine niet over de aangelegde vlakken rijden. Kwetsbare sporen (bijvoorbeeld graven) worden afgedekt door een doek of plastic en worden op een hoger liggend niveau gemarkeerd (bijvoorbeeld door een houten paaltje). Hierdoor kunnen deze sporen bij een eventueel vervolgonderzoek snel opgespoord worden en gevrijwaard worden van eventuele verstoringen.

Het onderzoek is succesvol wanneer een gefundeerde uitspraak kan worden gedaan over de aanof afwezigheid, de aard en omvang van een archeologische site.

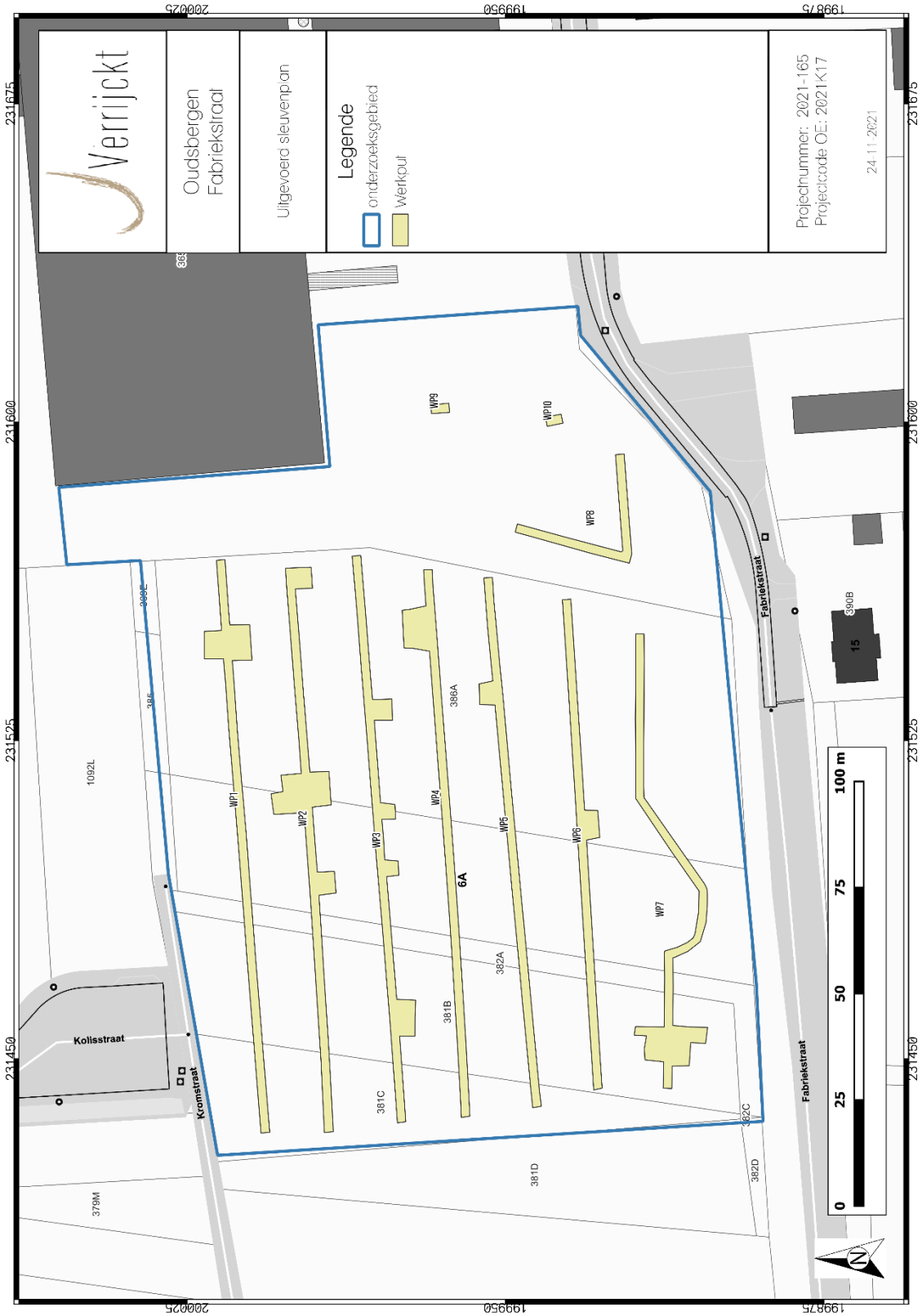

Figuur 4: Plangebied op een recente orthofoto met weergave van de geplande proefsleuven.⁵

⁵ FELLAHI & VERRIJCKT 2021.

Figuur 5: Zicht op het terrein (© J. Verrijckt bvba).

Figuur 6: Uitgevoerde proefsleuven op de GRB.⁶

⁶ AGIV 2021d.

2.2.3 Uitgevoerde methodologie en afwijkingen van de opgestelde methodologie

Tijdens de uitvoering van het proefsleuvenonderzoek werd licht afgeweken van het programma van maatregelen. Perceel 365R werd van de overige percelen gescheiden door bos en draad. Ten westen hiervan konden de sleuven quasi volgens programma van maatregelen uitgevoerd worden. Ten oosten van de afscheiding was het lastiger. In het bos konden de sleuven alsnog getrokken worden. Ter hoogte van de parking werden profielputjes gegraven. Deze was echter nog in gebruik voor het lossen van containers. De strook rondom de hal op perceel 365R, werd geboord om de bodem te evalueren. Het gebouw in acht nemend zou elke sleuf nog met 10 m verlengd moeten worden naar het oosten. Echter werd het proefsleuvenonderzoek zo uitgevoerd dat een waarde aan het plangebied kan gegeven worden.

Er werd in totaal circa 2.400 m² onderzocht, inclusief kijkvensters. Het betreft zo'n 10% van het onderzoeksgebied. Het westelijk gedeelte van het onderzoeksgebied, ten westen van perceel 365R, werd onderzocht met 12,6% dekking. Wat betreft de parking op perceel 365R, werd voornamelijk verstoring teruggevonden in de profielputten. Het gedeelte rondom het magazijn werd geboord om de bodem te evalueren. In het geval van sporen kon deze zone alsnog meegenomen worden in vervolgonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd op maandag en dinsdag, 22 en 23 november 2021. Het onderzoek werd uitgevoerd onder leiding van erkend archeoloog Niels Jennes (2017/00195) en Bram van Arnhem (archeoloog-assistent). De sleuven werden aangelegd door middel van een rupskraan met een gladde kraanbak van 2 m breed. De teelaarde werd laagsgewijs verdiept tot op het archeologisch leesbare niveau. Bij het verdiepen van de teelaarde werd elke laag afgespeurd op eventuele vondsten. De sleuven en aangetroffen sporen werden gedocumenteerd door middel van overzichtsfoto's. Verspreid over het terrein werden enkele profielputten aangelegd, teneinde een goed beeld te verkrijgen van de aanwezige bodemopbouw. Deze profielen werden gefotografeerd en ingetekend.

Alle aangelegde sleuven, aangetroffen sporen, profielen en hoogtes werden ingemeten door middel van een GPS. Indien een spoor zich tegen de putwand bevond, werd het werkputprofiel opgeschoond om de relatie tussen het spoor en de bodemhorizonten te registreren. Sporen-, foto- en vondstenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van een GIS omgeving werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

2.3 Assessmentrapport

2.3.1 Assessment aardkundige opbouw

Het plangebied is gelegen aan de Fabriekstraat te Oudsbergen, tussen Meeuwen en Wijshagen. Landschappelijk bevindt ze zich op de noordflank van het Kempens plateau, op een hoogte van circa 68,6 à 68,7 m +TAW. Op circa anderhalve kilometer rondom het plangebied stromen de Abeek in het westen, de Soerbeek in het noorden en de Wijshagenbeek in het oosten.

In de ondergrond is de formatie van Kasterlee terug te vinden, een bleekgroen tot bruin fijn zand waarin paarse kleihorizonten zijn te onderscheiden. Ze is licht glauconiet- en micahoudend. Onderaan zijn zwarte silexkeitjes terug te vinden.

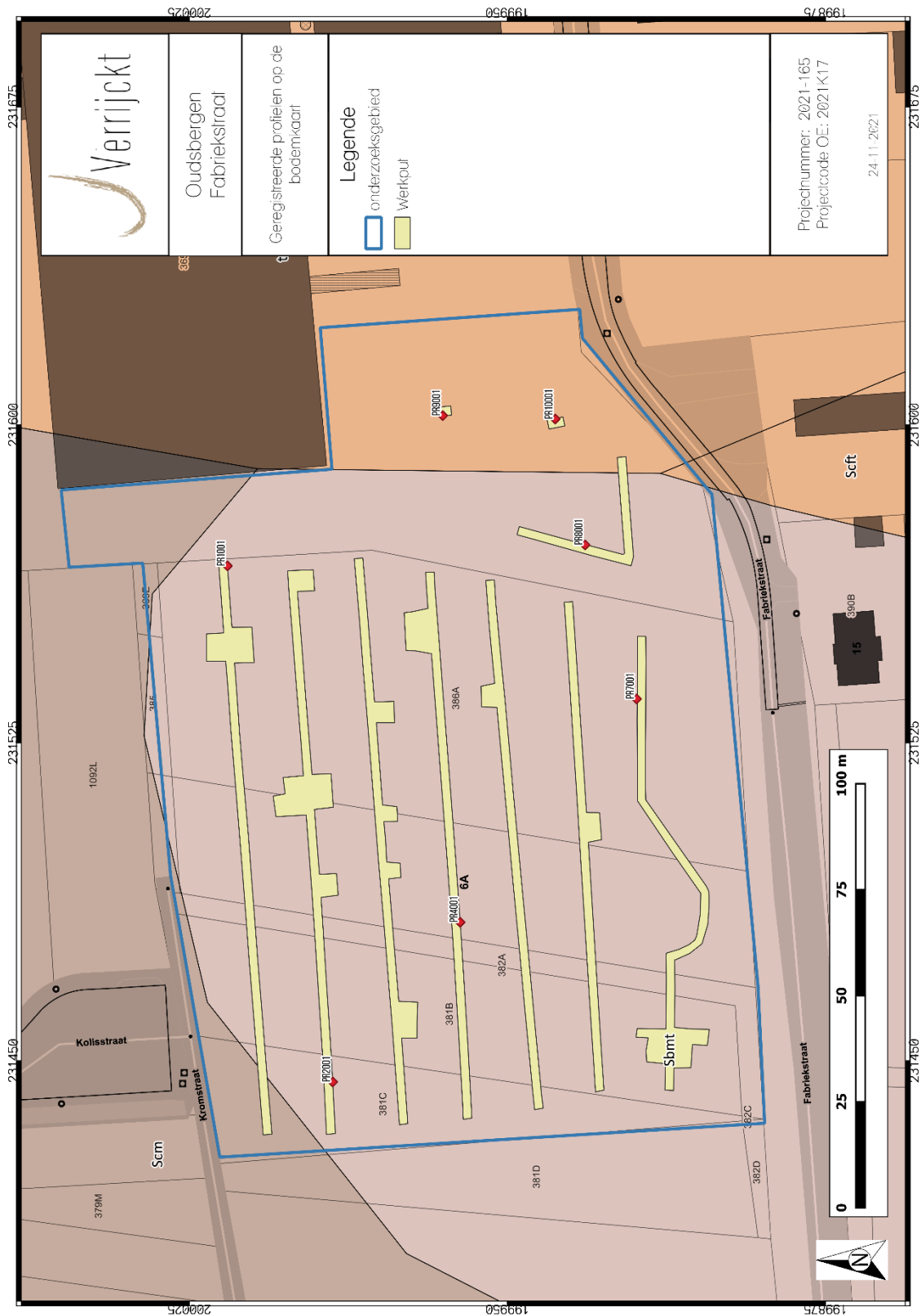
De tertiaire formatie wordt afgedekt door vroeg- en midden-pleistocene Maasafzettingen die worden gekenmerkt door grof zand en grind. Hierop werd laat-pleistoceen dekzand afgezet. Dit dekzand is volgens de quartaire bodemkaart mogelijk afwezig.

Vanaf het Holoceen nam de temperatuur toe en werd het klimaat milder. Als gevolg hiervan werd plantengroei mogelijk en werden de pleistocene sedimenten vastgelegd. Hierin begonnen zich bodems te ontwikkelen. Het gros van het plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd onder bodemtype Sbmt, een droge, lemige zandbodem met plaggendek. Het uiterste noordwesten en -oosten staat gekarteerd onder bodemtype Scm, de matig droge variant van bodemtype Sbmt. Het uiterste oosten van het plangebied is dan weer gekarteerd als bodemtype t-Scf. Het betreft een matig droge, lemige zandbodem met weinig duidelijke B-horizont en terras op ondiepe diepte.

.Er werden in totaal zeven profielen opgeschaafd en geregistreerd:

- Profiel PR1001 vertoonde onder de 33 cm dikke bouwvoor nog het restant van een podzolprofiel met een witte E-, donkerbruine BH- en bruine Bs-horizont. De E- en B-horizont hadden een dikte van in totaal 28 cm. Daaronder werd de wittegrijze C-horizont aangetroffen. Ze bestond uit grof zand en keien én wordt geïnterpreteerd als de pleistocene Maasafzetting.
- Profiel PR2001 vertoonde een AC-profiel met een dubbel gefaseerde bouwvoor van in totaal 66 cm dik. Daaronder werden de pleistocene Maasafzettingen teruggevonden.
- Profiel PR 4001 vertoonde opnieuw een AC-profiel met een donkergrijze bouwvoor van 36 cm dik. Eronder bevonden zich de pleistocene Maasafzettingen.
- Profiel PR7001 vertoonde onder de donkergrijze A-horizont van circa 35 cm dik nog een bruin Bs-horizont van 17 cm dik. Daaronder werden opnieuw de pleistocene Maasafzettingen aangetroffen.
- Profiel PR8001 werd geregistreerd ter hoogte van het bos. Er werd een dubbele bouwvoor aangetroffen van in totaal 38 cm dik. Eronder werd nog het restant van een Bs-horizont aangetroffen met een dikte van zo'n 7 cm. Opnieuw werd het profiel afgesloten met de pleistocene Maasafzettingen.
- Profiel PR9001 en PR10.001 vertoonden verstoringen als gevolg van de aanleg van de parking. Wat betreft profiel PR9001 gingen de verstoringen tot 80 cm-mv, waarvan de pleistocene Maasafzettingen werden aangetroffen. In het geval van profiel PR10.001 ging de verstoring tot zo'n 60 cm diep. Profiel PR8001 lag in de nabijheid van dit profiel en vertoonde de moederbodem op zo'n 38 cm-mv.
- Naast het magazijn werden twee boringen uitgevoerd. Boring 1 vertoonde onder een ophoging van zo'n 130 cm-mv meteen de moederbodem. Boring 2 vertoonde nog een B-horizont op circa 125 cm-mv, met eronder de C-horizont vanaf 140 cm-mv.

Concluderend tonen de profielen het oorspronkelijk golvend reliëf aan binnen het plangebied met de ietwat lagere gronden in het oosten van het plangebied.

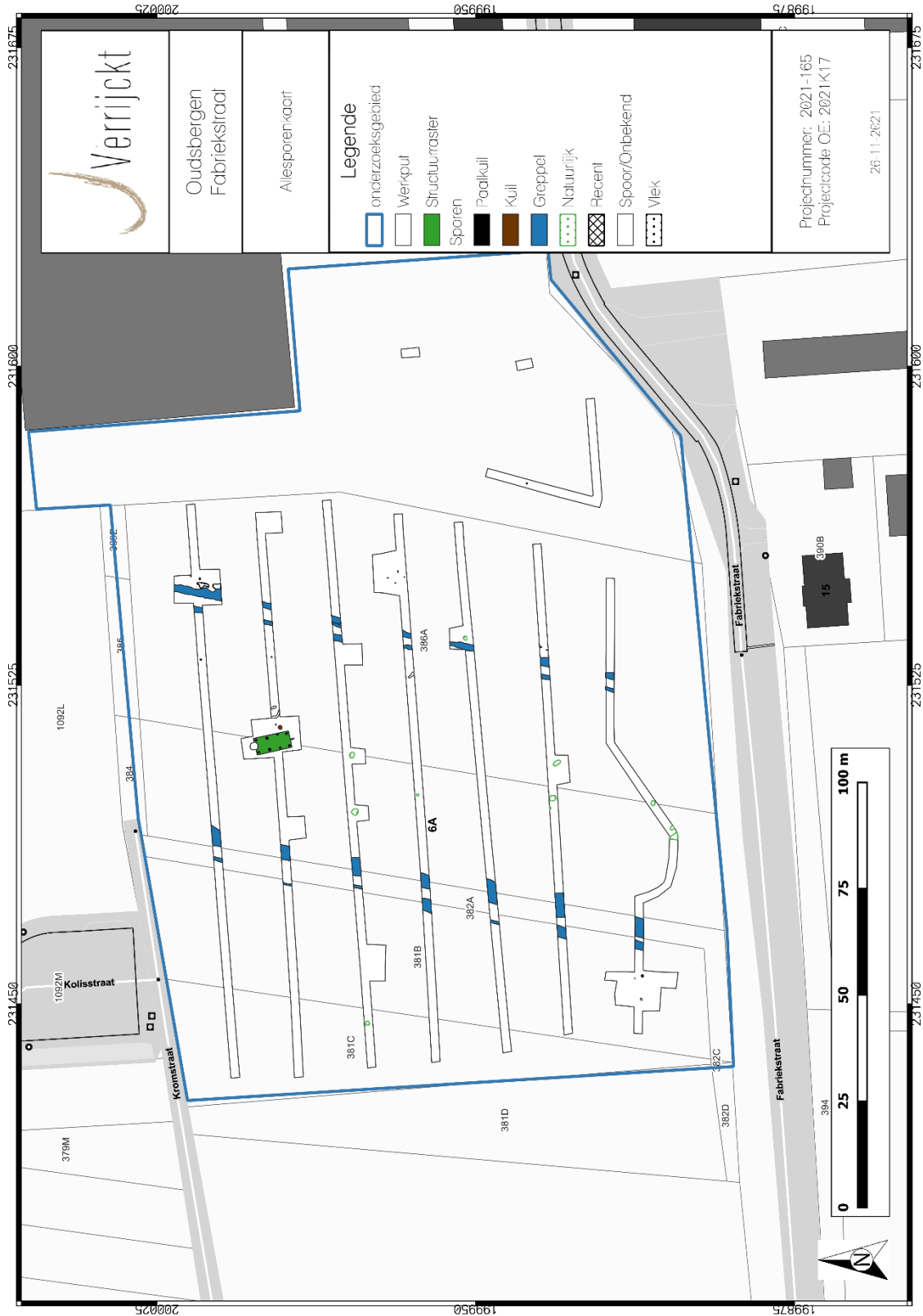

Figuur 7: Plangebied op de bodemkaart met weergave van de aangelegde bodemprofielen.⁷

⁷ DOV VLAANDEREN 2021a.

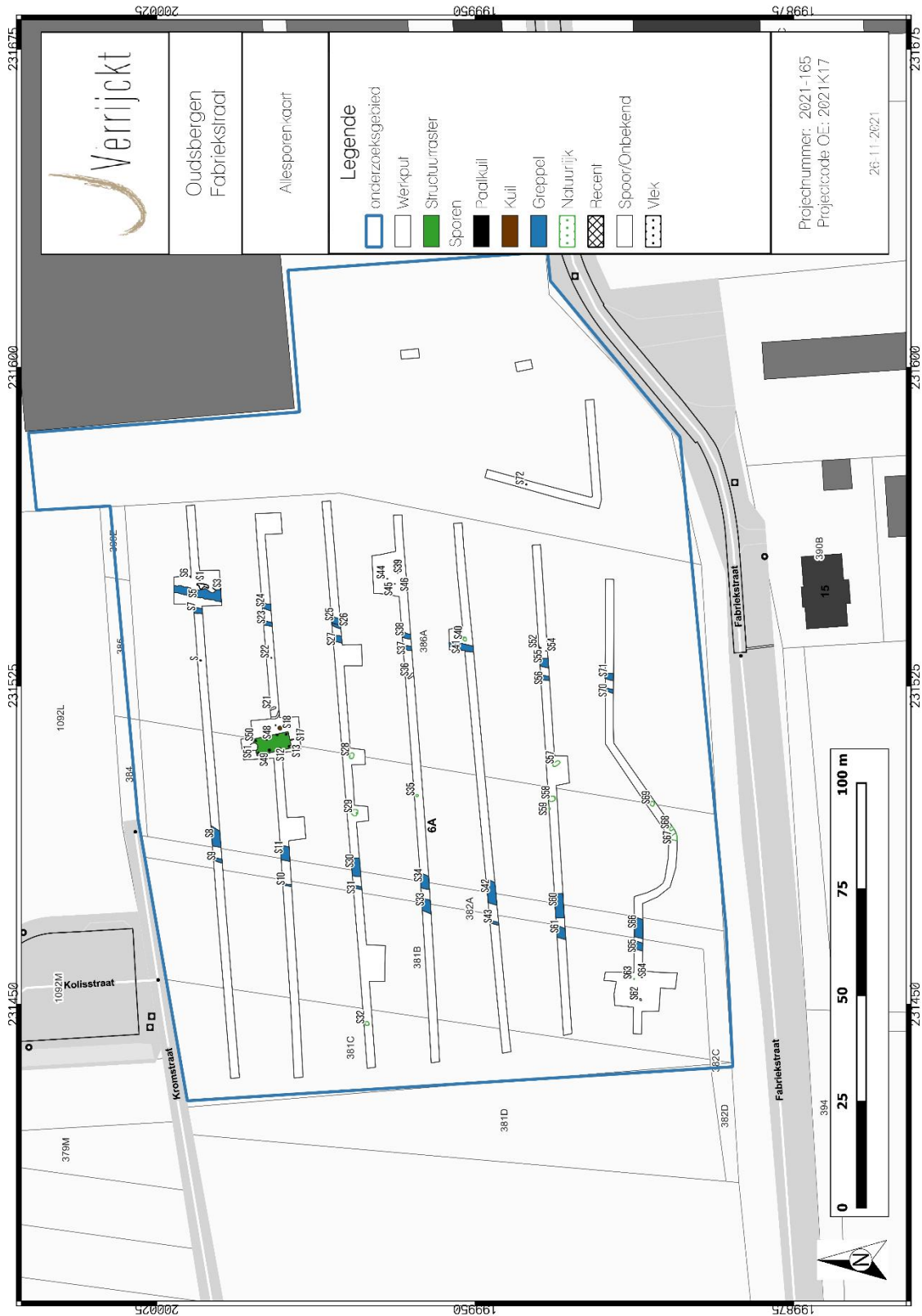

Figuur 9: Geregistreerde profielen (© J. Verrijckt bvba).

Figuur 10: Allesporenkaart op de GRB.⁹

⁹ AGIV 2021d.

Figuur 11: Allesporenkaart op de GRB.¹⁰

¹⁰ AGIV 2021d.

2.3.2 Assessment vondsten

Er werden zowel bij de aanleg van de vlakken, registratie van de profielen en sporen geen vondsten aangetroffen.

2.3.3 Assessment stalen

Er werden eveneens geen sporen aangetroffen waarbij vullingen aanwezig waren die relevant zijn voor staalname. Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie zijn hierdoor niet nodig.

2.3.4 Conservatieassessment

Niet van toepassing.

2.3.5 Assessment sporen en structuren

Er werden tijdens het proefsleuvenonderzoek 72 spoornummers uitgedeeld. De sporen werden geïnterpreteerd als (paal)kuilen, greppels, recente verstoringen en natuurlijke verkleuringen. Binnen het plangebied werd één duidelijke plattegrond, bestaande uit 8 paalsporen, herkend en die tevens volledig werd blootgelegd zodanig een beeld te krijgen van de aard en datering van de nederzetting. Het betreffen tevens de enige duidelijk sporen, met uitzondering van de greppels. De paalsporen onderscheiden zich van de natuurlijke verkleuringen door hun duidelijke aflijning op het archeologisch leesbaar niveau. Paalsporen S39 en S72 tekenden zich in het vlak af door een donkere bruinzwarte en gevlekte vulling. Een kijkvenster rond spoor S39 leverde geen structuur op. Het lijkt hier om een geïsoleerd spoor te gaan. Gezien de aard van de vulling is ze niet te relateren aan de structuur.

De greppels komen perfect overeen met de perceelsgrenzen zoals ze te zien zijn op kaartenmateriaal vanaf de atlas der buurtwegen. Of ze in oorsprong ouder zijn is niet duidelijk.

Daarnaast zijn een groot aantal sporen na couperen geïnterpreteerd als natuurlijke verkleuring.

De plattegrond werd aangetroffen in het noorden van het plattegrond, in werkput 2. Ze bestaat uit de sporen S12 tot en met S15 én S47 tot en met S50. Het betreft een gebouw bestaande uit vier staanderparen. Ze meet circa 3,5 bij 8 m en is noord-zuid georiënteerd. De paalsporen tekenden zich tegenover de geelgrijze moederbodem af als ronde tot ovale donkergrijze vlekken. In het vlak hebben ze een doorsnede tussen 40 en 65 cm. Paalspoor S12 werd gecoupeerd en vertoonde in coupe een rechthoekig profiel met een diepte van circa 50 cm vanaf het archeologisch leesbare niveau. Ook in coupe was de vulling donkergrijs (gevekt) van kleur en vertoonde ze nog een duidelijke kernvulling.

De plattegrond kan mogelijk gereconstrueerd worden als een vroegmiddeleeuwse, driebeukige plattegrond zoals er verschillende zijn beschreven in THEUWS 2014. Ook in Hechtel-Eksel werd recentelijk een gelijkaardige plattegrond opgegraven.¹¹

¹¹ Het rapport is nog niet gepubliceerd. Het betreft project Hechtel-Eksel, Hasseltsebaan 64.

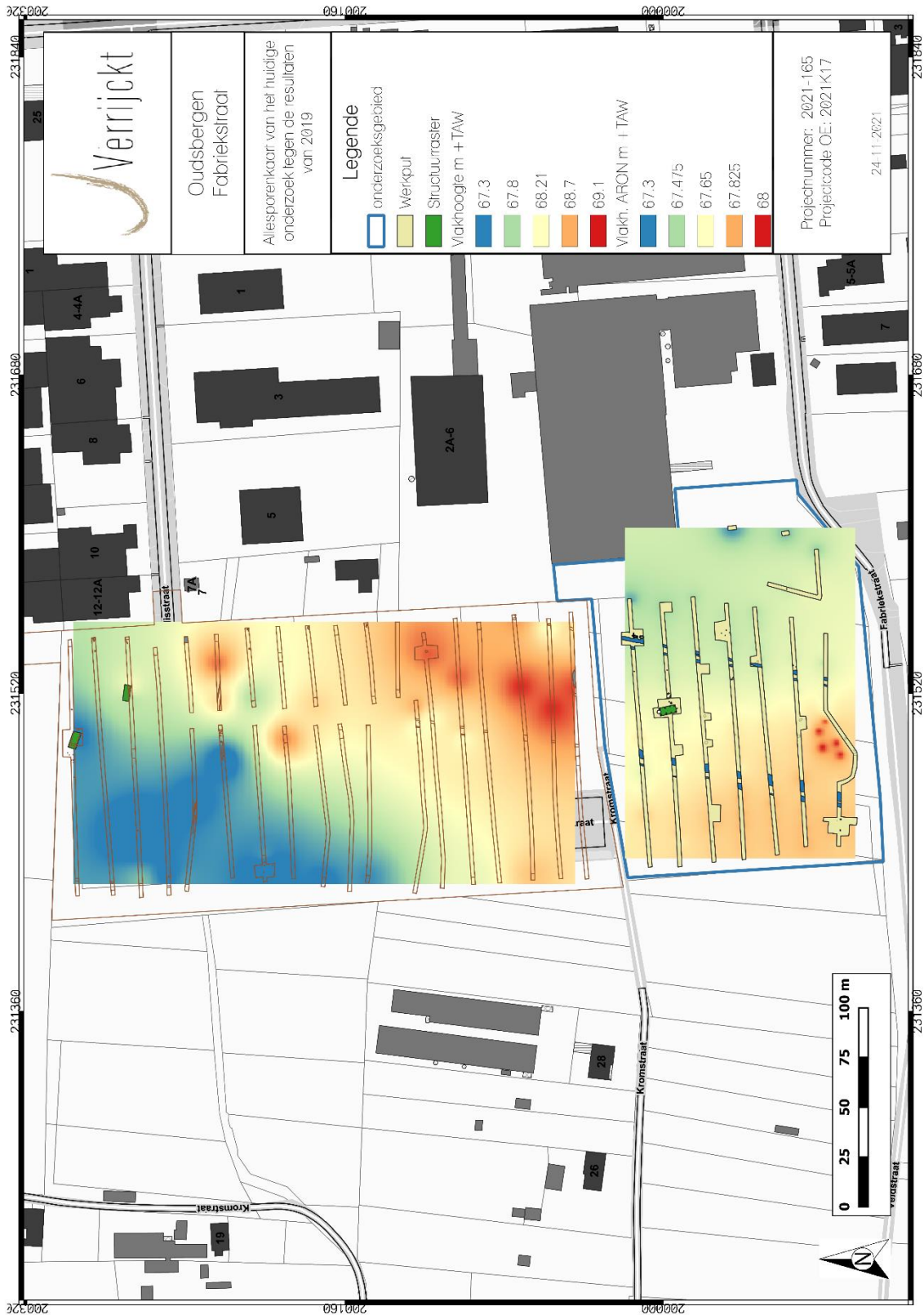
Figuur 12: Detailplan en vlakfoto van de plattegrond in werkput 2 (© J. Verrijckt bvba),¹²

¹² AGIV 2021d.

Figuur 13: Vlakfoto van de plattegrond in werkput 2 (boven); coupefoto van S12 (onder; © J. Verrijckt bvba).¹³

¹³ AGIV 2021d.

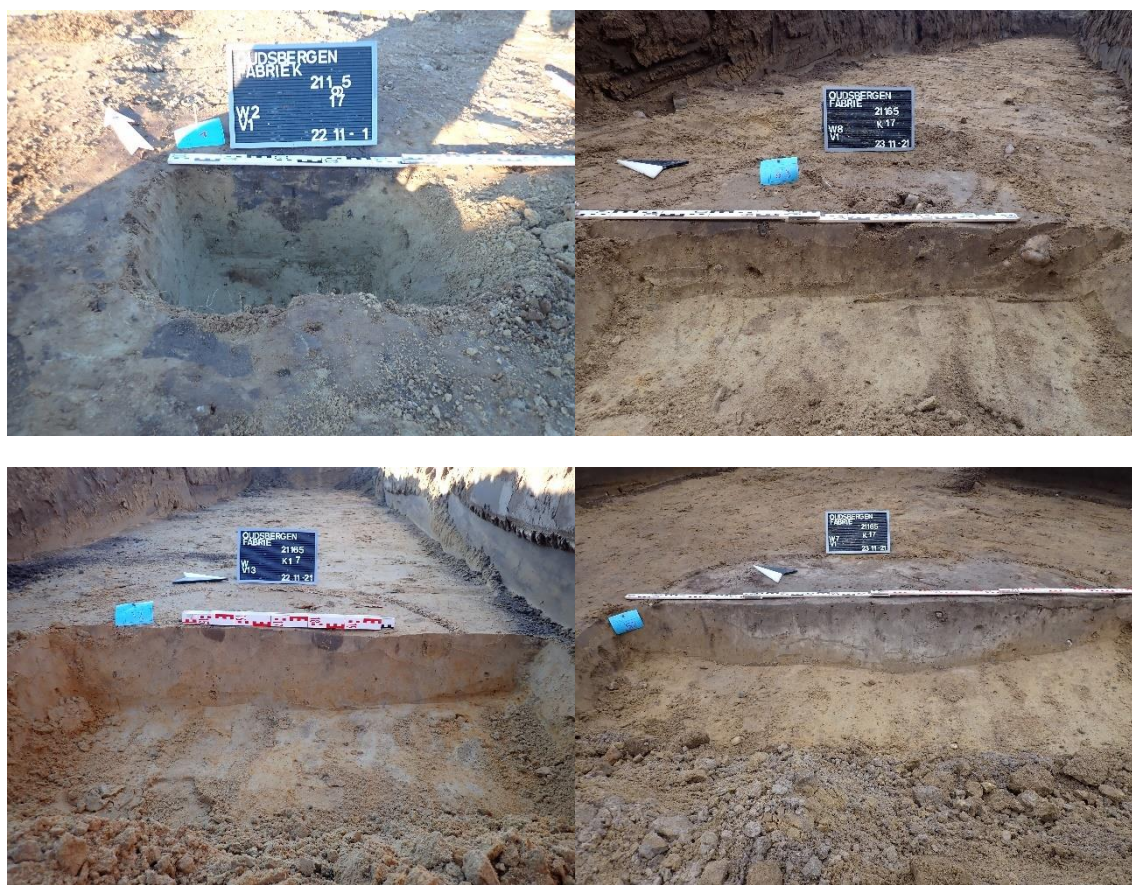
Figuur 14: Het onderzoek van ARON (REYCEL 2019) gecombineerd met het huidige onderzoek.¹⁴

¹⁴ AGIV 2021d.

Een gelijkaardige plattegrond werd overigens aangetroffen op het aangrenzend terrein ten noorden van het plangebied.¹⁵ De plattegrond was noordwest-zuidoost georiënteerd en bestond uit tien staanderparen. Ze mat 7,3 bij 3,8 m. De paalsporen hadden een diepte van om en bij de 20 cm. Elders op het terrein werden nog sporen aangetroffen. De nota concludeerde met een argumentatie dat de nederzetting zich verder zou uitstrekken naar het noorden. Het plangebied werd (ongegrond) vrijgegeven voor verdere ontwikkeling.

Het blijkt duidelijk dat de plattegronden zijn gelegen op de overgang van de hoger naar de lager gelegen gronden. De vondsten van het huidige onderzoek tonen aan dat de nederzetting niet naar het noorden moet gezocht worden, dan wel op net die flank.

Om te concluderen kan er gesteld worden dat er nederzettingssporen werden aangetroffen die op basis van de typologie en de grootte van de paalsporen vermoedelijk in de vroege middeleeuwen zijn te situeren. Dit kan enkel bevestigd worden aan de hand van radiokoolstofdatering of het aantreffen van vondstmateriaal. Hierdoor wordt beslist om toch vervolgonderzoek op te leggen in de vorm van een vlakdekkende opgraving. Als uitgangspunt wordt de plattegrond genomen waarrond een perimeter gesteld wordt. Aan de west-, oost- en zuidzijde wordt een perimeter van ca 30 m ingesteld. Naar het noorden loopt het onderzoeksgebied tot einde plangebied. Door deze perimeter kunnen verwachte gebouwen en waterputten mee opgenomen worden in het onderzoek. De zone biedt het hoogste potentieel op kennisvermeerdering om zicht te krijgen op de aanwezige nederzetting.

Figuur 15: Coupefoto's van S1, S69, S32 en S57.¹⁶

¹⁵ REYGEL 2019 met ID11997 en projectcode 2019G78.

¹⁶ AGIV 2021d.

2.4 Besluit

2.4.1 Datering en interpretatie

Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem zijn antropogene sporen aangetroffen die terug te brengen zijn tot nederzettingssporen. Er werden acht paalsporen aangetroffen die samen een gebouwplattegrond vormen (*supra*). Op basis van de typologie en aard van de sporen wordt enigszins een vroegmiddeleeuwse nederzetting verwacht. De plattegrond bevindt zich landschappelijk op de overgang van de hoger naar de lager gelegen gronden.

Verwacht wordt dat er rondom dit gebouw nog andere gebouwplattegronden, een waterput en eventuele nog kuilen zouden kunnen worden gevonden.

2.4.2 Verklaring ontbreken archeologisch ensemble en confrontatie resultaten eerder vooronderzoek

Op basis van het bureauonderzoek werd er een zekere verwachting gegeven voor het aantreffen van een archeologische vindplaats. Het proefsleuvenonderzoek heeft die verwachting ingelost wat betreft het noordelijk gedeelte van het plangebied. Hier werd een gebouwplattegrond bestaande uit acht duidelijke paalsporen aangetroffen. Elders werden geen archeologisch relevante sporen aangetroffen. Het gedeelte onder de parking, in het uiterste oosten van het plangebied, bleek op basis van de profielputten verstoord.

2.4.3 Kennisvermeerderingspotentieel en aanbevelingen

Het proefsleuvenonderzoek leverde nederzettingssporen op die voorlopig in de vroege middeleeuwen worden gedateerd. Op zijn minst één gebouwplattegrond werd aangetroffen in het noorden van het plangebied, op de overgang van de hoger naar lager gelegen gronden.

Gezien er nergens anders op het terrein dergelijke duidelijke sporen zijn aangetroffen wordt geadviseerd om rondom de plattegrond een perimeter van circa 30 m in te stellen. Op die manier kunnen eventuele andere plattegronden, waterputten en kuilen worden aangetroffen.

2.4.4 Beantwoording onderzoeksvragen

Bodem en paleolandschap

- Welke bodemhorizonten worden in de boringen of profielen aangetroffen en wat is de genese ervan? Welke zijn de bodemprocessen die hiermee geassocieerd worden?

Er werden drie profielen onderscheiden: AC-profielen, profielen met restant van een podzol en verstoorde profielen. De verstoorde profielen bevonden zich ter hoogte van de parking in het oosten van het plangebied. Hier werd tot in de moederbodem uitgegraven. De AC-profielen werden voornamelijk aan de westzijde aangetroffen, op de hoger gelegen gronden. Ze zijn het resultaat van het afvlakken van het terrein waarbij bodemvorming is weggegraven of verploegd. De restanten van podzoldodems worden veelal in de lager gelegen zones aangetroffen, gezien hier de gronden zijn opgehoogd tijdens de afvlakking van de terreinen.

Deze afvlakking kadert trouwens in het efficiënter inzetten van landbouwgronden vanaf de late middeleeuwen.

- Wat is de relatie tussen deze bodemhorizonten en het omliggende landschap?

Zie boven. Het betreft een oorspronkelijk golvend reliëf dat vanaf de late middeleeuwen is afgevlakt. Het oorspronkelijk reliëf is wel perfect te volgen in de bodemsequentie.

- Vertegenwoordigen deze horizonten relevante archeologische niveaus?

Het archeologisch leesbare niveau betreft de top van de C-horizont. Mogelijk is ze zichtbaar vanaf de top van de E-/of B-horizont, echter werden er geen sporen aangetroffen op deze locaties.

- Indien deze horizonten relevante archeologische niveaus omvatten:

- o Wat is de aard van dit niveau?

De top van de C-horizont betreft in dit geval OF het laat-pleistoceen dekzand OF de top van de Maasafzettingen.

- o Heeft dit niveau een duidelijke begrenzing?

Ze bevindt zich onder de bouwvoor.

- o Kan dit niveau gedateerd worden?

Zie boven.

- o Zijn er aanwijzingen dat dit niveau geassocieerd kan worden met een archeologische site?

In dit geval kan gesteld worden dat er een archeologische vindplaats aanwezig is (zie onder).

- o Wat is de bewaringstoestand van dit niveau?

De bodemprofielen en de aanwezige sporen tonen aan dat de bodem dermate goed bewaard is dat sporen kunnen worden teruggevonden.

- o Wat is de impact van de geplande graafwerken op dit niveau?

Er wordt een industriebouw gepland die zal gefundeerd worden op de vorstvrije, harde grond. Dit heeft tot gevolg dat de aanwezige archeologie zal geroerd worden.

Sporenbestand

- Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?

Ja, er zijn sporen aanwezig. Er werd met zekerheid een plattegrond aangetroffen. De aard van de plattegrond en sporen doet voorlopig een nederzetting uit de vroege middeleeuwen vermoeden.

- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?

Eén van de paalsporen van de plattegrond werd gecoupeerd en leverde een staander op met een diepte van 50 cm vanaf het archeologisch leesbare niveau.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?

Er werd al minstens één gebouwplattegrond aangetroffen.

- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Voorlopig wordt er van één periode uitgegaan.

- Wat is de relatie tussen de bodem, de archeologische sporen en de landschappelijke context?

Het onderzoek werd gerelateerd aan het onderzoek uitgevoerd op het perceel aangrenzend en ten noorden van het huidige onderzoek. Daaruit bleek duidelijk dat de plattegronden zijn terug te vinden op de overgang van de hoger naar lager gelegen gronden.

- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? Is er een relatie met omliggende vindplaatsen?

Er zijn amper indicatoren die de archeologische vindplaats doen begrenzen. Er wordt daarom een perimeter van circa 30 m rondom de plattegrond aangeduid ten behoeve van vlakdekkend onderzoek.

- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?

De bewaringstoestand van de gebouwplattegrond is goed te noemen. Het gecoupeerde paalspoor leverde een diepte van 50 cm op.

- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Een vlakdekkend onderzoek ter hoogte van de plattegrond levert de kans om inzicht te krijgen in de aanwezige nederzetting. Het is nodig de aanwezige vindplaats te onderzoeken met het oog op de aard van de site, alsook de datering en de locatie binnen het landschap.

Impact geplande bodemingrepen

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle - archeologische vindplaatsen?

Er wordt een industriebouw gepland die zal gefundeerd worden op de vorstvrije, harde grond. Dit heeft tot gevolg dat de aanwezige archeologie zal geroerd worden.

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling; hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

De geplande werken laten geen behoud in situ toe.

Motivatie en bepalingen mogelijk verder archeologisch onderzoek

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?

Er wordt een perimeter gesteld van circa 30 m rondom de gebouwplattegrond. Op die manier kan de nederzetting in kaart worden gebracht. De kosten tegen de baten afwegend is dit beter te verantwoorden dan een opgraving van het hele terrein.
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?

In dit geval is vooral de aard en datering van de nederzetting de focus van het onderzoek. Er wordt tevens een waterput verwacht. Indien deze aanwezig zou zijn wordt ook het reconstrueren van het landschap en het dieet een focus van onderzoek.
 - o Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?

Zie programma van maatregelen.
 - o Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

Zie programma van maatregelen.
 - o Wat is de financiële impact van eventueel vervolgonderzoek?

Zie programma van maatregelen.

2.4.5 Samenvatting

Eind november 2021 werd een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd aan de Fabriekstraat te Oudsbergen. Tijdens dit onderzoek werd een gebouwplattegrond opgegraven. Op basis van de typologie van de plattegrond en de aard van de sporen wordt voorlopig een datering in de vroege middeleeuwen verwacht. Er wordt een vlakdekkend onderzoek opgelegd om de nederzetting in kaart te brengen. De opgravingszone betreft een perimeter van 30 m rondom het aangetroffen gebouw. Op die manier kan de kernnederzetting, waarbij ook eventuele andere gebouwplattegronden, waterputten en kuilen worden verwacht, onderzocht worden.

3 LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart.	4
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB).....	5
Figuur 3: Inplantingsplan van de toekomstige inplanting op orthofoto.	8
Figuur 4: Plangebied op een recente orthofoto met weergave van de geplande proefsleuven.	11
Figuur 5: Zicht op het terrein (© J. Verrijckt bvba).	12
Figuur 6: Uitgevoerde proefsleuven op de GRB.	13
Figuur 7: Plangebied op de bodemkaart met weergave van de aangelegde bodemprofielen.	16
Figuur 8: Hoogtemetingen met aanduiding van de maaiveldhoogtes en een DTM van de vlakhoogtes.	17
Figuur 9: Geregistreerde profielen (© J. Verrijckt bvba).....	18
Figuur 10: Allesporenkaart op de GRB.	19
Figuur 11: Allesporenkaart op de GRB.	20
Figuur 12: Detailplan en vlakfoto van de plattegrond in werkput 2 (© J. Verrijckt bvba).	22
Figuur 13: Vlakfoto van de plattegrond in werkput 2 (boven); coupefoto van S12 (onder; © J. Verrijckt bvba).	23
Figuur 14: Het onderzoek van ARON (REYGEL 2019) gecombineerd met het huidige onderzoek.	24
Figuur 15: Coupefoto's van S1, S69, S32 en S57.....	25

4 PLANNENLIJST

PLANNENLIJST OUDSBERGEN, FABRIEKSTRAAT	PROJECTCODE OE 2021K17
Plannummer	Figuur 1
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op topografische kaart.
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 2
Type plan	Kadasterkaart
Onderwerp plan	Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal	1:750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Inplanting op orthofoto
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 4
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Weergave van de geplande proefsleuven
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 6
Type plan	GRB
Onderwerp plan	Uitgevoerde proefsleuven
Aanmaakschaal	1:750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 7
Type plan	Bodemkaart van Vlaanderen
Onderwerp plan	Geregistreerde profielen op de bodemkaart
Aanmaakschaal	1:750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 8
Type plan	GRB
Onderwerp plan	Vlak- en maaiveldhoogtes
Aanmaakschaal	1:750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuren 10 & 11
Type plan	GRB

Onderwerp plan	Allesproenkaart
Aanmaakschaal	1:750
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 14
Type plan	GRB
Onderwerp plan	Huidig onderzoek in combinatie met de resultaten van REYGEL 2019
Aanmaakschaal	1:1.600
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	24/11/21 (raadpleging)

5 BIBLIOGRAFIE

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2019. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel.

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2021. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.

AGIV, 2021a. AGENTSTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2021b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.

AGIV, 2021c. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Bodemerosiekaart. Available at: <http://www.geopunt.be>.

AGIV, 2021d. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootschalig Referentiebestand (GRB).

AGIV, 2021e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschalig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.

BEYAERT, M. et al., 2006. *België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie*, Brussel: Uitgeverij Lannoo.

CAI, 2021. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.

DOV VLAANDEREN, 2021a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2021b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

DOV VLAANDEREN, 2021c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.

GEPUNT, 2021a. GEOPUNT VLAANDEREN.

GEPUNT, 2021b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEPUNT, 2021c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.

GEPUNT, 2021d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Accessed August 2, 2016].

GEPUNT, 2021e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.

- GEOPUNT, 2021f. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at:
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- GEOPUNT, 2021g. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854). Available at:
<http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.
- IOE, 2021. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2016. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- REYGEL, P., 2019: Nota Oudsbergen, Klein-Heide KMO F2, *ARON Rapport 772*.
- THEUWS, F., 2014: Vroegmiddeleeuwse huisplattegronden uit Zuid-Nederland en hun weergave. In: LANGE, A.G., THEUNISSEN, E.M., DEEBEN, J.H.C., VAN DOESBURG, J., BOUWMEESTER, J. & T. DE GROOT (red.), *Huisplattegronden in Nederland. Archeologische sporen van het huis*, Amersfoort.

6 BIJLAGEN

Alle bijlagen proefsleuvenonderzoek